

KONFERENCIA STATUS BELLI – OD VOJNY K MIERU (VOJNA A MIER V DEJINÁCH, KNIŽNEJ KULTÚRE A PRAMEŇOCH)

Prešov, 27. – 28. september 2023

Mária ONDRIOVÁ

Štátna vedecká knižnica (ŠVK) v Prešove dlhoročne usporadúva vedecké konferencie, ktoré sa venujú historickým témam, knižnej kultúre či regionálnym dejinám. Tento rok sa ďalšia interdisciplinárna vedecká konferencia uskutočnila pod názvom *Status belli – od vojny k mieru (vojna a mier v dejinách, knižnej kultúre a prameňoch)* a pripadla na dátum 27. – 28. september v rámci podujatia Dni európskeho kultúrneho dedičstva.

Ako už vyplýva z názvu, ústrednou témou podujatia bola vojna a mier, a to v rôznych obdobiach a z rozličných uhlov pohľadu. Konferenciu otvoril Vladimír Segeš z Vojenského historického ústavu v Bratislave svojou prednáškou venovanou fenoménu vojny a mieru v dejinách. V rámci prvého bloku okrem neho predstavil tému vojny a mieru v Prešove v 17. storočí rektor Prešovskej univerzity Peter Kónya.

V druhom bloku referátov vystúpili štyria referujúci. Mária Pitáková sa zamerala na dielo *Politia Historica* zo 16. storočia od Georga Lauterbecka a predstavila jeho pohľad na náboženstvo a vojnu či modlitby vojakov. Menej známu osobnosť generála Juliusa Ludmanna de Hadusfalva predstavil Viktor Szabó, pričom sa zameril na jeho činnosť a kariérny postup v rakúsko-uhorskej armáde. Obdobím prvej svetovej vojny sa zaoberala aj Gabriela Olšavská, ktorá sa na základe ročeniek venovala činnosti a fungovaniu evanjelickej cirkvi v Prešove počas 1. svetovej vojny. Širšiemu rámcu prvej polovice 20. storočia sa venoval príspevok Júlie Kotrusovej, ktorá predstavila spoločenské pomery v obci Čečejevce.

Popoludní pokračoval prvý rokovací deň ďalším blokom príspevkov, ktorý otvorila Mária Ondriová. Predstavila proces rekvirovania zvonov počas 1. svetovej vojny a na základe kanonických vizitácií, rekviračných protokolov či dobovej tlače rekonštruovala počty a typy odobratých zvonov z územia okresu Stará Ľubovňa. Michala Mariássyová zo Slovenského národného archívu v Bratislave predstavila možnosti využitia jeho fondov pri výskume vojenských dejín. Možnosti výskumu v inej inštitúcii, v Slovenskej národnej knižnici (SNK) v Martine, sa venoval Martin Krejčí, ktorý účastníkom prezentoval množstvo zaujímavých pohľadníc s tematikou 1. svetovej vojny z fondu SNK. Takmer v každom meste či obci sa nachádza pamätník na vojnové udalosti či už z 1. alebo 2. svetovej vojny. Takéto pamiatky boli predmetom príspevku Magdy Mariássyovej, ktorá ich mapovala v okrese Pezinok. Inému druhu pamiatkových objektov sa venovala aj Lenka Bischof, konkrétne tým, ktoré počas vojny slúžili v Rožňave ako zariadenia poskytujúce zdravotnú starostlivosť raneným vojakom. Možnosti využitia digitalizovaných objektov v procese výučby a pri rozvoji historickej gramotnosti predstavila vo svojom príspevku Pavlína Mazáčová. Rovnako ako v iných blokoch aj po ukončení tretieho bloku príspevkov nasledovala krátka diskusia.

Po prestávke nasledoval posledný blok prvého dňa rokovania, ktorý otvoril Milan Ševčík. Podstatou jeho príspevku boli vzácne tlače zo 16. a 17. storočia uložené v historickej knižnici Západoslovenského múzea v Trnave, ktoré svojou tematikou korešpondovali s hlavnou témou konferencie. Ďalším zahraničným prednášajúcim bol Marcin Gadocha, ktorý poukázal na to, akým spôsobom zobrazovali vojnu barokové rukopisné noviny. Novinám sa venovala aj Ivona Kollárová, a to ich cenzurovaníu – či vonkajším zásahom cenzorov, či autocenzúre v období koalíčných vojen.

Program prvého dňa konferencie bol obohatený aj exkurziou do Krajskej knižnice P. O. Hviezdoslava v Prešove, kde bola aktuálne prezentovaná výstava *Frontové a lazaretné cintoríny z 1. svetovej vojny na území severovýchodného Slovenska – pamiatky histórie*, ktorá tak priamo zapadla do tematiky konferencie. Výstavou účastníkov konferencie sprevádzal jej autor Anton Liška z Krajského pamiatkového úradu v Prešove.

Druhý rokovací deň otvoril Tomáš Šoltés zaujímavým príspevkom o neveľmi známej historickej bitke, bitke pri Vozokanoch a tiež o bitke o filakovskú pevnosť. Predstavil viacerých významných členov rodu Esterházy a porovnal historické fakty s literárnou fikciou. Vojne v literatúre sa venovala aj Kamila Fircáková, ktorá svoju pozornosť upriamila na vojnovú tému v literárnej tvorbe mladých autorov z východného Slovenska. S udalosťami 2. svetovej vojny je nezmazateľne spojená téma holokaustu. Tej sa venovala Ludmila Kónyová, ktorá predstavila projekt *Prázdna stolička*, v rámci ktorého sa so žiakmi Evanjelickej spojenej školy Prešov (Evanjelického kolegiálneho gymnázia) snažia rekonštruovať osudy židovských študentov tejto školy počas 2. svetovej vojny. Späť k téme vojny v literatúre sa vrátila Adriana Amir, ktorá analyzovala slovenskú medzivojnovú prózu a stereotypné vyobrazovanie ukrajinského a židovského etnika v nej. Lubomír Holík sa zamerával na beletristické dielo a sprostredkoval obraz lekárskej profesie v románe Antona Rákaya *Nenávid' blížneho svojho*. Poslednou referujúcou bola Marcela Domenová, ktorá na základe výročných správ predstavila fungovanie jednej z prešovských škôl, Štátnej priemyselnej školy, počas vojnových rokov.

Po skončení oficiálneho rokovania sa účastníci presunuli do budovy evanjelického kolégia, kde si prezreli v tom čase prebiehajúcu výstavu *Prázdna stolička*, o ktorej vo svojom príspevku hovorila jedna z referujúcich. Konferencia bola ukončená v priestoroch študovne starých tlačí ŠVK v Prešove. Zaujímavosťou si pozreli sprievodnú výstavu ku konferencii s názvom *Vojnu treba začať tak, aby sa zdalo, že sa neusiluje o nič iné než o mier*, ktorá prezentuje vybrané ukážky vojen, bitiek, zbraní či osobností vyobrazených na grafikách v starých tlačiach.

Možno konštatovať, že aj tento rok sa podujatie vydarilo. Bolo plné podnetných príspevkov a následných diskusií, či už v oficiálnej, či neskôr v súkromnej rovine. Referáty z tohto podujatia plánuje ŠVK vydať vo forme recenzovaného zborníka v roku 2024.